

Kohtuasi C-394/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

15. juuni 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Hof van beroep, Antwerpen (Antwerpeni apellatsioonikohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

7. juuni 2022

Hageja:

Oilchart International NV

Kostja:

O.W. Bunker (Netherlands) BV

ING Bank NV

Põhikohtuasja ese

Kohtuasi puudutab hageja, Madalmaade äriühingu Oilchart international NV nõuet tasuda arve merelaeva tankimise eest Sluiskili (Madalmaad) sadamas. Arve oli ajal, mil võlgnik muutus maksejõuetuks, tasumata. Pangagarantii tingimustele tuginedes esitati arve tasumise nõudega hagi Belgia kohtule.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotluses on tegemist küsimusega, kas Belgia kohtule allub kohtuasi, mille raames tuleb esiteks kontrollida, kas nõude suhtes on kohaldatavad Madalmaade maksejõuetusseaduse erinormid, mis lubavad nõuet maksma panna väljaspool maksejõuetusmenetlust, ja teiseks kontrollida, kas nõuet saab maksma panna samal ajal Madalmaades pankrotihaldurile esitatud taotlusega teha makse pankrotivara arvel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib

teada ka seda, kas asjaomased Madalmaade õigusnormid on vastuolus määruse nr 1346/2000 (edaspidi „maksejõuetusmäärus“) artikli 3 lõikega 1.

Eelotsuse küsimused

(a)

Kas Brüsseli Ia määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b koostoimes maksejõuetusmääruse nr 1346/2000 artikli 3 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et Brüsseli Ia määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punktis b määratletud mõistetega „pankrotimenetlus, maksejõuetute äriühingute või muude juriidiliste isikute likvideerimismenetlus, kohtumenetlus, kompromissi tegemine ja muud sellised menetlused“ on hõlmatud ka menetlus, milles nimetatakse hagiavalduses märgitud nõuet tavaliseks müügiarvel põhinevaks nõudeks, ilma et oleks mainitud kostjast poolel juba tekkinud maksejõuetust, kusjuures nõude tegelik õiguslik alus on Madalmaade maksejõuetusseaduses sisalduvad erandeid ette nägevad erinormid (30. septembri 1893. aasta maksejõuetuse ja maksete edasilükkamise seaduse (Nederlandse Wet van 30 september 1893, op het faillissement en de surséance van betaling; edaspidi „NIG“) artikli 25 lõige 2), ja milles

- tuleb kontrollida, kas nõue on hinnatav nõue (NIG artikkel 26 koostoimes artikliga 110) või mittehinnatav nõue (NIG artikli 25 lõige 2),
- tuleb Madalmaade maksejõuetusseaduse erinormide alusel, arvestades iga nõude eriomaseid õiguslikke tagajärgi (sealhulgas võimalust võtta kasutusele pärast maksejõuetuse tekkimist üle võetud pangagarantii), käsitleda küsimust, kas ühekorruga saab maksta panna mõlemad nõuded ja kas üks nõue teist nõuet ei välista;

samuti

(b)

Kas NIG artikli 25 lõige 2 on kooskõlas maksejõuetusmääruse nr 1346/2000 artikli 3 lõikega 1, kuivõrd viidatud õigusnorm lubab kõnealust (NIG artikli 25 lõike 2 alusel esitatud) nõuet maksejõuetuse tekkimise liikmesriigi maksejõuetuskohtu asemel maksta panna teise liikmesriigi kohtus?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (uuesti sõnastatud), artikli 1 lõike 2 punkt b

Nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, artikli 3 lõige 1

Viidatud riigisisese õigusnormid

30. septembri 1893. aasta maksejõuetuse ja maksete edasilükkamise seadus (Madalmaade maksejõuetusseadus) (Nederlandse Wet van 30 september 1893, op het faillissement en de surséance van betaling, edaspidi „NIG“), artiklid 25, 26 ja 110.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 OW Bunker (Netherlands) BV (edaspidi „OWB NL“) on Taani OWB-kontserni kuuluv äriühing. OWB NL korraldusel tarnis hageja Sluiskili sadamas (Madalmaad) kütust merelaevale ms Evita K ja esitas selle eest arve summas 116 471,45 Ameerika Ühendriikide dollarit (USD), mis jäi OWB NL maksejõuetuse tõttu tasumata.
- 2 Kuna hageja lasi pärast OWB NL maksejõuetuks muutumist rea laevu arestida, et tagada tarnitud kütuse eest tasumine, sai ta asjaomastelt laevaomanikelt laevade aresti alt vabastamiseks pangagarantiid. Pangagarantiides oli ette nähtud, et neid saab „Belgias tehtud kohtuotsuse või vahekohtu otsuse alusel kas OWB NL“ või laevaomaniku vastu kasutusele võtta.
- 3 Enne seda maksejõuetust tegi ING Bank NV (edaspidi „ING“) koos teiste pankadega kättesaadavaks krediidi. Tagatisena loovutasid OWB-kontserni eri äriühingud, sealhulgas OWB NL, oma praegused ja tulevased nõuded lõppklientide vastu ING-le. ING astus menetlusse ja palus keelata pangagarantiide või teiste tagatiste kasutamine tangitud laeva jaoks seni, kuni OWB NL maksejõuetusmenetlus ei ole lõppenud.
- 4 Esimese astme kohus otsustas, et OWB NL vastu esitatud hagi on vastuvõetamatu. Rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjade kohaselt ei allu ING esitatud taotluse läbivaatamine talle. Apellatsioonistmes tuvastas eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuna kostjaks olev OWB NL jättis samamoodi nagu esimese astme kohtus kohtuistungil esimesel päeval kohtusse ilmumata, siis saab tema tegevusest määruse nr 1215/2012 (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“) artikli 28 lõike 1 alusel välja lugeda rahvusvahelise kohtualluvuse puudumise väite. Viidatud sättest tuleneb, et kui kostja kohtusse ei ilmu, siis peab kohus esmalt kontrollima, kas määruse kohaselt allub asi talle.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 5 Hageja nõuab tarnitud kütuse eest esitatud arve tasumist. OWB NL juba neljandat kuud kestvat maksejõuetusmenetlust hagiavalduses ei mainitud ja nõuet nimetati tavaliseks tsiviilõiguslikuks müügiarvel põhinevaks nõudeks. Oma taotlustes märkis hageja siiski, et tema nõue tugineb Madalmaade maksejõuetusseaduse (edaspidi „NIG“) artikli 25 lõikele 2.

6. NIG artikkel 25 puudutab mittehinnatavaid nõudeid. Need erinevad tavalistest hinnatavatest nõuetest – mida nimetatakse ka pankrotivara suhtes esitatavateks nõueteks –, mida võlausaldaja esitab pankrotihaldurile oma nõuete rahuldamiseks pankrotivara arvel (Madalmaade maksejõuetusseaduses on nendeks nõueteks nõuded vastavalt NIG artiklile 26 koostoimes artikliga 110). Eelotsusetaotluse esitanud kohus räägib seepärast ka „pankrotivara arvel“ rahuldatavatest nõuetest. NIG artikli 25 lõikes 1 nimetatud mittehinnatavad nõuded on vahetult pankrotivara puudutavad nõuded, näiteks asjaõigused. Kõnealused nõuded esitatakse pankrotihaldurile. NIG artikli 25 lõige 2 näeb siiski ette, et mittehinnatavaid nõudeid on pankrotihalduri asemel võimalik vahetult maksmata panna ka maksejõuetuks muutunud juriidilise isiku vastu. Selliste „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ esitatavate nõuete puhul kohtuotsus NIG artikli 25 lõike 2 kohaselt pankrotivara ei mõjuta. Kõnealused nõuded puudutavad seega vaid maksejõuetuks muutunud võlgnikku ennast.
7. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ esitatud nõude kaudu soovib hageja ilmselt kasutusele võtta pangagarantiisid, mis väljastati pärast OWB NL maksejõuetuks muutumist. Vahepeal esitas hageja paralleelselt käesoleva kohtuasjaga pankrotihaldurile Madalmaades tavalise hinnatava nõude rahuldamiseks „pankrotivara arvel“.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

8. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma eelotsuse küsimustega teada, kas asi allub talle. Asi allub talle ainult siis, kui nõudel puudub seos maksejõuetusega. Brüsseli Ia määruse artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei ole määrus nimelt kohaldatav pankrotimenetluse, maksejõuetute äriühingute või muude juriidiliste isikute likvideerimismenetluse, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes. Peale selle nähtub maksejõuetusmääruse artikli 3 lõikest 1, et otseselt maksejõuetusmenetlusest tulenevad ja sellega tihedalt seotud hagid alluvad ka rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjade kohaselt liikmesriigile, kelle territooriumil maksejõuetusmenetlus algatati, käesoleval juhul Madalmaadele (vt ka 12. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas Seagon, C-339/07, EU:C:2009:83).
9. Kohtualluvuse kindlaksmääramisel ei ole määrav mitte menetluslik kontekst, mille raames hagi esitatakse, vaid hagi õiguslik alus. Kontrollida tuleb, kas õigus või kohustus, mis on hagi aluseks, tuleneb tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormidest või maksejõuetusmenetlust reguleerivatest erinormidest (6. veebruari 2019. aasta kohtuotsus NK, C-535/17, EU:C:2019:96, punkt 28). Peale selle nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et vastamisel küsimusele, kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b ette nähtud erand on kohaldatav, on määrav hagi ja maksejõuetusmenetluse vahelise seose tugevus (9. novembri 2017. aasta kohtuotsus Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 10 Viidatud kohtupraktikat arvestades sõltub asja allumine eelotsusetaotluse esitanud kohtule sellest, kas kõnealune nõue on tegelikult „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ esitatud nõue NIG artikli 25 lõike 2 tähenduses, nagu väidab hageja, või tuleb seda pidada tavaliseks hinnatavaks nõudeks, mis rahuldatakse „pankrotivara arvel“ NIG artikli 26 tähenduses koostoimes artikliga 110 (vahetegemise kohta vt eespool, punkt 6). Nagu märgitud eespool punktis 8, tuleneb Brüsseli Ia määruse artikli 1 lõike 2 punktist b ja maksejõuetusmääruse artikli 3 lõikest 1 asja allumine eelotsusetaotluse esitanud kohtule vaid osas, mis puudutab nõudeid, mis ei ole seotud maksejõuetusega. Asi alluks kohtule „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ esitatud nõude puhul, kuid mitte „pankrotivara arvel“ rahuldatava nõude puhul, millega on tegemist Madalmaades pankrotihaldurile esitatud nõude puhul. Kui kõnealune nõue on „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ esitatud nõue, on lisaks ebaselge, kas mõlemat nõuet saab maksta panna ühekorraga – ühte nõuet Belgias ja teist nõuet Madalmaades.
- 11 Kuna kohus peab enne muude küsimuste käsitlemist esmalt tuvastama, kas asi üldse allub talle, on ebaselge, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus võib teha otsuse nõuete liigitamise kohta.
- 12 Pangagarantiides, mida hageja oma hagi alusel tehtavale kohtuotsusele tuginedes kasutusele võtta soovib (vt eespool, punkt 2), ei ole märgitud, millist liiki nõue on nende aluseks. Seetõttu on ebaselge, kas OWB NL suhtes taotletud kohtuotsus oleks nõuet rahuldav kohtuotsus, mille ese on tavaline hinnatav „pankrotivara arvel“ rahuldatav nõue vastavalt NIG artiklile 26 koostoimes artikliga 110, või nõuet rahuldav kohtuotsus maksejõuetuks muutunud võlgnikku isiklikult puudutava menetluse alusel, mis toimub „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ NIG artikli 25 lõike 2 tähenduses. Poolte esitatud õigusekspertide hinnangust nähtub, et kõnealuseid pangagarantiisid ei saa kasutusele võtta sellise nõuet rahuldava kohtuotsuse alusel, mille ese on nõuete rahuldamine „pankrotivara arvel“.
- 13 Ühtlasi näib, et küsimusele, kas nõuet on võimalik maksta panna „väljaspool maksejõuetusmenetlust“, kui pankrotihaldurile on juba esitatud tavaline hinnatav „pankrotivara arvel“ rahuldatav nõue, saab vastata üksnes Madalmaade maksejõuetusseaduse sätete alusel ja mitte tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormide alusel. Nõudega soovitakse lõppkokkuvõttes saavutada seda, et tasumata arve tasutakse väljaspool maksejõuetusmenetlust pangagarantiide kasutamise kaudu. Sellega seoses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus ka maksejõuetusmääruse põhjendusele 4. Selles on märgitud, et „[s]iseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja vältida selliste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima varasid või kohtumenetlusi ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks (*forum shopping* — meelepärase kohtualluvuse valimine).“
- 14 Sellest tuleneb küsimus, kas Brüsseli Ia määruse artikli 1 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et pädevus teha otsust, kas käesolevas menetluses on tegemist „pankrotivara arvel“ rahuldatava nõudega või „väljaspool maksejõuetusmenetlust“ esitatud nõudega ja kas mõlemat liiki nõuet saab maksta panna ühekorraga, on

vaid sellel Madalmaade kohtul, kelle tööpiirkonnas maksejõuetusmenetlus algatati.

- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib lisaks teada, kas NIG artikli 25 lõige 2, mis lubab sellist nõuet maksma panna muus kohtus kui selle liikmesriigi kohus, kus algatati maksejõuetusmenetlus, on kooskõlas maksejõuetusmäärusega.

TÖÖDOKUMENT